

Oponentský posudek na disertační práci JUDr. Katarzyny Żák Krzyżankové Quid iuris?

(Deskriptivní teorie právní interpretace a argumentace)

Disertantka si pro svoji práci zvolila stále živé právně teoretické téma, které je v posledních několika desetiletích aktualizováno proměnou práva související s postmoderní relativizací interpretace a aplikace práva a proměňující se funkcí a rolí práva, jež s sebou nese znaky paradigmatické změny právního uvažování. Dosah této proměny práva není přitom jen věcí právně filosofického diskurzu, ale promítá se i do procesu právní interpretace a hledání odpovědi na základní otázku práva *quid iuris*. Teorie právní interpretace, jak je autorkou v disertační práci traktována, tak má ve svém vyznění přesah i do doktríny pozitivně právních disciplín, jak ostatně dovozuje i disertantka.

Posuzovaná práce o celkem 211 stranách je rozdělena na východiska, plnění funkce úvodu, pět kapitol a průniky, představující určitý shrnující závěr práce. Práci uzavírá české a anglické resumé/summary, česká a anglická anotace/abstrakt, klíčová slova a seznam použité literatury.

Autorka práci uvádí **východisky**, ve kterých formuluje i hlavní cíl disertační práce spočívající v kritické deskripci a komparaci základních soudobých právně metodologických přístupů k právní interpretaci a argumentaci, a to se zřetelem na aplikační praxi. Zaměřuje se přitom na deskriptivní a normativní přístup v právní interpretaci se snahou nevytvářet cézuru mezi třemi zavedenými směry právní interpretace, jimž je věnováno jádro disertační práce.

První kapitola se zaměřuje na možná chápání samotného **pojmu právní interpretace**. Navazuje zde vhodně na polské právně teoretické práce, zejména Jerzy Wróblewského. Výstižně ukazuje rozdílnost prostoru pro výklad, který je exegetovi dán při právní interpretaci chápané *sensu largissimo*, *sensu largo*, *sensu stricto* a *sensu strictissimo*. Autorka poukazuje i na důsledky vyplývající z takto rozdílného chápání interpretace pro právní doktrínu i právní praxi. Příkladem uvádí rozhodovací činnost Ústavního soudu ČR a chápání některých zásad evropského, mezinárodního i vnitrostátního práva. V obsáhlém historickém exkursu disertantka v souvislosti s chápáním interpretace *sensu strictissimo* výstižně rekapituluje odedávne snahy normotvůrců stanovit interpretační pravidla při výkladu právních norem určená zejména subjektům aplikujícím právo, tak jak je známe z francouzského Code Civil či rakouského občanského zákoníku (ABGB). Ukazuje, že výkladová a aplikační pravidla normotvůrce nejsou historickou reminiscencí, ale i stále živým dědictvím velkých kodifikací (např. ABGB v Rakousku). Vděčným příkladem jsou pak pro disertantku interpretační pravidla uvedená v novém českém občanském zákoníku, účinném od 1. ledna 2014, která se jeví autorce nadbytečná, přičemž dle dikce zákona jsou ostatně limitována právními zásadami a hodnotovým ukotvením práva. Zhodnocení efektu těchto interpretačních pravidel umožní až rozhodovací praxe vyšších soudů a Ústavního soudu.

Následující kapitolu věnuje autorka **teorii právní interpretace**. Klade si kardinální otázku, zda má právní interpretace vlastní metodologii. Proti metodologické skepsi některých právních hnutí a právních teoretiků zastává disertantka názor, že hovořit o určitých metodách či metodologii právní interpretace neztratilo smysl. Návazně pak rekapituluje rozlišení na teorie právní interpretace subjektivní a objektivní. S dělením teorií na statické a dynamické pak souvisí modely vázané a volné aplikace práva. V zásadě je třeba metody (metodologie) právní interpretace chápat v rámci určitého právně filosofického kontextu.

Jádro disertační práce představují poslední tři kapitoly, ve kterých autorka analyzuje tři soudobé proudy právní interpretace. **Analytický proud** reflektuje představu, že pomocí

analytických metod a s vytvořením výstižného pojmosloví a s využitím lingvistiky a logiky lze odstranit nejednoznačnost přirozeného jazyka. Disertantka zde analyzuje myšlenky hlavních představitelů tohoto proudu v právní vědě, mezi něž řadí mezi jinými R. Rortyho, H.L.A. Harta a J. Rawlse. Obsáhle se autorka věnuje **hermeneutickým přístupům** v právní interpretaci. Navazuje na základní pojmy hermeneutického myšlení, od nichž se dostává k právní hermeneutice. Poukazuje na její základy položené již v antice, v novověku pak F.C. von Savigny, v moderním období H.-G. Gadamerem, představitelem fenomenologického proudu v právní hermeneutice. **Argumentační (diskurzivní) přístupy** odvozují svoji platnost od racionální argumentace. I zde autorka dovozuje jejich antické kořeny, zejména v řecké rétorice a eristice. Právní diskurz pak analyzuje na Perelmanově teorii argumentačního diskurzu a Alexyho pojetí racionálního právního diskurzu. Ukazuje určitou problematičnost v procedurálním a formálním momentu diskurzivního přístupu a na druhé straně jeho kultivaci právního prostředí a přesvědčivost interpretačních závěrů.

V závěru nazvaném **průniky** autorka shrnuje tři výše zmíněné interpretační přístupy a varuje před zjednodušujícím či izolovaným upnutím se jen na jeden interpretační přístup, neboť stěží lze určitou teorii interpretace označit za principiálně vhodnější či přínosnější. Pléduje proto pro přijímání těchto teorií ve vzájemném kontextu umožňujícím dialogický přístup a *ad hoc* volit přístup vhodnější a přínosnější. S tímto autorčíným názorem se lze ztotožnit.

K celkovému hodnocení disertační práce je třeba říci, že se autorka úspěšně vypořádala s problémově neobyčejně bohatým právně teoretickým tématem, které není jen akademickou materií, ale má i podstatný přesah do právně interpretační praxe. Práce je zpracována pečlivě a s dobrou znalostí rozebírané látky, je psána čtivým a srozumitelným jazykem. Disertantka přistoupila k tématu systematicky a cílevědomě, text má logicky vystavěnou strukturu a je stylisticky vhodně formulován. Metody zpracování práce byly zvoleny vhodně. Autorce se cíl, který si stanovila ve *východiscích*, podařilo naplnit.

Autorka pracovala s velmi bohatým a širokým bibliografickým zázemím včetně zahraničních titulů, přičemž velmi efektivně exploatovala myšlenkově bohatou polskou právně teoretickou literaturu věnovanou předmětnému tématu. Práce má sice v některých částech popisnější charakter, což však s ohledem na rozsah práce znamená obohacení práce. Disertace je doplněna bohatým poznámkovým aparátem (743 odkazů). Autorka mohla v práci stručně charakterizovat i některé další současné právně interpretační přístupy, např. i autorkou zmíněný směr ekonomické analýzy práva (s. 190). To ale nesnižuje ucelené zpracování tématu práce, byť základní titul práce *Quid iuris* je velmi obecně formulován a nese v sobě velmi široká očekávání k obsahu práce.

Po formální stránce je práce na dobré úrovni, citační norma je naplněna. Nicméně lze vytknout některé překlepy, nešťastné zejména pokud jde o jména (např. s. 89 v pozn. 288 a na s. 207 Rorty místo Rorty, na s. 184 posl. ř. Stemach místo Stelmach aj.). Přehlednosti práce by přispělo číslování kapitol a subkapitol.

Autorka svojí disertační prací prokázala dobrou schopnost samostatné tvůrčí vědecké práce, v práci přináší nové vědecké poznatky. Celkově tak práce naplňuje požadavky kladené na tento typ prací a proto **prací doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertačních prací.**

V Brně 17. 8. 2015

prof. JUDr. PhDr. Miloš Večeřa, CSc.